

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

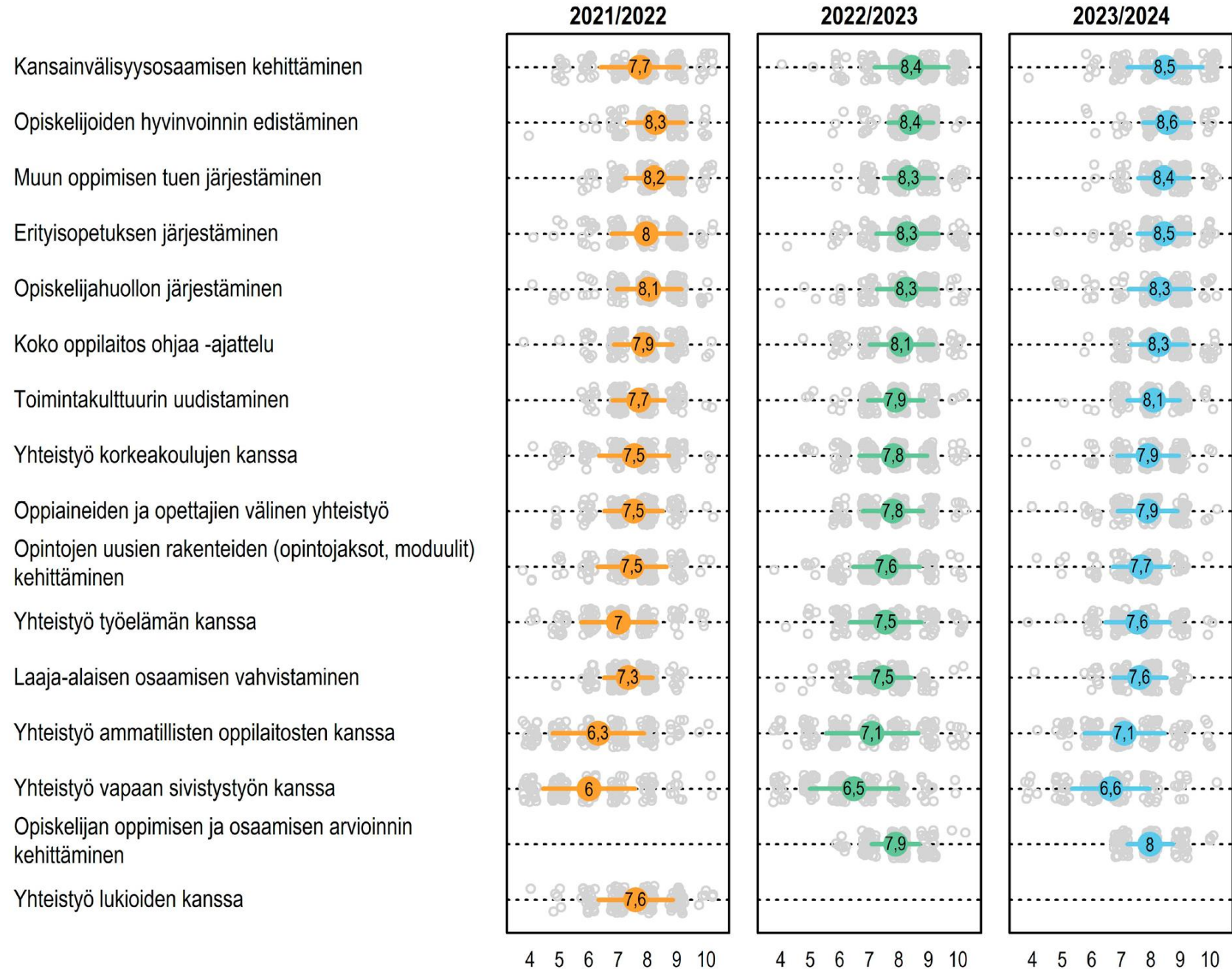
LUKE-iltapäiväkahvit 9.1.2025

LOPS-perusteiden päivitys ja siihen liittyvä lausuntopyyntö

Opetusneuvos, yksikön päällikkö Petri Lehikoinen
Lukiokoulutus, taiteen perusopetus ja vapaa sivistystyö

Karvi Välitodistus: LOPS-uudistuksen eteneminen vuosina 2021–2024

Lukiolaki: Oppimisen tuki ja erityisopetus eriytetään

- **28 § Oikeus oppimisen tukeen:** Opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen tässä laissa tarkoitettujen opintojen aikana. Oppimisen tuki on opiskelijan tarvitsemaa tukiopetusta, ohjausta ja tukea, jota hän tarvitsee lukion oppimäärän suorittamiseksi. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa.
- **28 a § Oikeus erityisopetukseen:** Opiskelijalla on oikeus erityisopetukseen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi eikä 28 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarve huomioon ottaen. Erityisopetus kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa. Opiskelijan oikeudesta opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, erityisiin apuvälineisiin ja muihin palveluihin säädetään erikseen.
- **28 b § Päätös erityisopetuksesta** Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta. Opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen tässä momentissa tarkoitetun päätöksen tekemistä. Jos oppivelvolliselle on tehty perusopetuslain 17 §:ssä tarkoitettu päätös erityisestä tuesta ja päätös on voimassa perusopetuksen päättyessä, koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisopetuksen tarve perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen perusteella.
- **49 § Oikaisuvaatimus:** Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta, jos päätös koskee: 5) oikeutta saada uskonnon tai elämäncatsomustiedon opetusta; 6) **oikeutta saada erityisopetusta**. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa
- **Entinen 28 § Oppimisen tuki:** Opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Opiskelijan oikeudesta opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, erityisiin apuvälineisiin ja muihin palveluihin säädetään erikseen.

Lukiokoulutuksen oppimisen tuen ja erityisopetuksen uudistus

Opetushallitus tukee koulutuksen järjestäjiä ja lukioita uudistuksen toimeenpanossa:
webinaarit to 27.3. ja to 24.4. klo 14.00–15.30, LUKE-seminaari pe 9.5., XV valtakunnalliset lukiopäivät to–pe 30.–31.10.

LOPS-perusteiden kirjoitustyö OPH:ssa sekä oppimisen tuen ja erityisopetuksen seurantaryhmän työskentely 13.9.2024–28.2.2025

2024

LOPS-perusteiden seurantaryhmä aloittaa 13.9. Aluvun 4.2 kirjoitustyö alkaa OPH:ssa.

Hallituksen esitys eduskunnan käsittelyssä loka-joulukuussa

LOPS-peruste-luonnos lausunto-kierrokselle 16.12.–22.1.

Alaluvun 4.2 viimeistely tammi-helmikuussa

OPH:n johtokunnan kuuleminen 20.3.

LOPS-perusteiden päivitys-määräys ja vienti ePerusteisiin 20.3.

Paikalliset LOPS-päivitykset maaliskäkuussa

Päivitetyt LOPS:t käyttöön 1.8.2025

2025

LOPS-perusteiden alaluvun 4.2 Oppimisen tuki ja erityisopetus lausuntoaika 16.12. – 22.1.2024

- Palaute ja muutosehdotukset:
 - ✓ 4.2 Oppimisen tuki ja erityisopetus (yleisesti kokonaisuutena)
 - ✓ 4.2.1 Oppimisen tuki
 - ✓ 4.2.2 Erityisopetus
 - ✓ 4.2.3 Opiskelun poikkeava järjestäminen, avustajapalvelut ja yksilölliset erityisjärjestelyt
 - ✓ 4.2.4 Paikallisesti päätettävät asiat
 - ✓ Muut huomiot
 - ✓ Lausunnon tiivistelmä

Informaatiota LOPS-perusteiden alaluvun 1.1 teknislunotoisesta päivityksestä, josta ei pyydetä lausuntoa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kumottiin lukiolain (714/2018) 13 §:n 4 momentti, jossa säädettiin koulutuksen järjestäjän laatimasta vuosisuunnitelmasta. Kun vuosisuunnitelma ei ole enää lakisääteinen, muuttaa Opetushallitus **lukion opetussuunnitelman perusteiden alaluvun 1.1 ensimmäistä kappaletta seuraavasti:**

1.1 Opetussuunnitelman laatiminen (ensimmäinen kappale)

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki (714/2018)
- valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- ~~vuosittain laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma~~

Poistetaan viimeisen luettelomerkin jälkeinen teksti. Se korvataan luettelon perään kirjoitettavalla lauseella: **Lisäksi voidaan paikallisesti päätettävällä tavalla laatia suunnitelma opetussuunnitelman toimeenpanosta kutakin lukuvuotta varten.**

Informaatiota LOPS-perusteiden alaluvun 3.5 teksnisluontoisesta päivityksestä, josta ei pyydetä lausuntoa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutettiin lukiolain 31 §:n (Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö) 1 momentti seuraavasti: Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille on annettava **riittävän usein** tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä.

Lakimuutoksen myötä : **poistetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden alaluvun 3.5 viimeisen kappaleen viimeinen lause**

3.5 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö (viimeinen kappale)

...Vastuu yhteistyön kehittämisestä sekä sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisessa opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttamisesta. ~~Lukiolain (714/2018) 31 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee määräjain selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.~~

LOPS-perusteluonnos 4.2.1 Oppimisen tuki

- Oppimisen tuki merkitsee **opiskelijan yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastaamista sekä yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä tukiratkaisuja**. Oppimisen tukea järjestetään opiskelijoille **monipuolisesti, joustavasti ja vaihtoehtoisia menetelmiä** hyödyntäen. Oppimisen tukea voidaan toteuttaa opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä **yksilö- että ryhmämuotoisesti**.
- Oppimisen tuen **pääpaino on helposti saavutettavassa tuessa**, jota annetaan opiskelijalle heti tuen tarpeiden ilmetessä ja jolla voidaan ennaltaehkäistä vaikeuksien kasautuminen. Oppimisen tuki on tarkoitettu aineenopetuksen tueksi niille opiskelijoille, joilla on vaikeuksia suoriutua opinnoistaan. **Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä aineenopettajan antamana tukiopetuksena sekä erityisopettajan ja muun henkilöstön antamana tukena ja ohjauksena**. Tukitoimia on pyrittävä antamaan riittävästi, oikea-aikaisesti ja siten, että se edistää opiskelijoiden oppimista, osaamisen osoittamista, jatko-opintoihin siirtymistä ja hyvinvointia.
- Lukiolain 28 §:n 2 momentin mukaan **tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä**. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana myös tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat
- Opiskelija voi hakeutua itsenäisesti tai hänet voidaan ohjata tukitoimien pariin. **Opiskelijalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta ottaa vastaan oppimisen tukea**. Lukiokoulutuksen suorittaminen perustuu opiskelijan aktiivisuuteen ja oma-aloitteisuuteen opintojen edistämisessä. **Oppimisen tukea ei ole suunnattu tilanteisiin, jossa opiskelija omavalintaisten tai luvattomien poissaolojen vuoksi jää jälkeen opinnoissaan**. Tällöinkin tärkeää on ottaa huomioon oppimisen tuen tarpeen arvioinnissa opiskelijan elämäntilanne kokonaisuudessaan.
- **Tukitoimet ja niiden mahdolliset muutokset kirjataan opiskelijan pyynnöstä henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan**

LOPS-perusteluonnos 4.2.1 Oppimisen tuki

- **Opiskelijalla on oikeus saada tukiopetusta eli opettajien antamaa opetusta ja ohjausta opiskelijan oppimiseen liittyviin tuen tarpeisiin vastaamiseksi. Tukiopetusta voidaan antaa opiskelijalle, joka on jäänyt tilapäisesti jälkeen opinnoissaan tai joka tarvitsee muusta syystä tukea tai ohjausta lukio-opintojen suorittamiseksi. Tukiopetusta voidaan antaa myös opiskelutaitojen, kuten kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien, vahvistamiseksi taikka opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen tukemiseksi. Tukiopetukseen voi sisältyä kielitaidon vahvistamista silloin, kun opiskelijalla on puutteellinen osaaminen opetuskielen sanastossa tai kielen käytön tavoissa. Kielitaidon vahvistamisen tulee aina liittyä suoritettaviin opintoihin eikä tukiopetusta saisi käyttää peruskielitaidon opettamiseen.**
- **Osana oppimisen tukea tarjotaan erityisopettajan antamaa tukea ja ohjausta. Tällaisesta erityisopettajan antamasta oppimisen tuesta ei tehdä lukiolain (714/2018) 28 b §:n mukaista erityisopetuksen päätöstä. Erityisopettajan antama tuki voi olla esimerkiksi keskustelua opiskelijan tuen tarpeista ja opiskelua tukevista keinoista tai lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien testaamista, ylioppilastutkinnon erityisjärjestelyjen tarpeen arviointia sekä lukioaikaisten oppimisen ja osaamisen osoittamisen tapojen ja erityisjärjestelyjen suunnittelua yhteistyössä aineenopettajien kanssa. Lisäksi erityisopettaja voi yhdessä opiskelijan kanssa etsiä tälle sopivia opiskelustrategioita sekä antaa tukea ja ohjausta opiskelutaitojen kehittämiseen, kokonaisuuksien jäsentämiseen, tehtävien aikatauluttamiseen ja valmiiksi saamiseen sekä itsenäiseen ja tavoitteelliseen opiskeluun. Erityisopettaja voi tukea opiskelijaa konsultoimalla muita opettajia ottamaan huomioon opiskelijoiden tuen tarpeita. Tällainen lyhytkestoinen erityisopettajan tuki on useimmiten riittävää niille opiskelijoille, joilla on esimerkiksi kapea-alaisia oppimisen vaikeuksia, kuten lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia.**

LOPS-perusteluonnos 4.2.2 Erityisopetus

- Opiskelijalla on **oikeus erityisopetukseen**, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi eikä lukiolain 28 §:ssä tarkoitettu ja edellä kuvattu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarve huomioiden.
- Todennetuilla oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan **sellaisia opiskelijan oppimista vaikeuttavia tekijöitä, jotka on tunnistettu joko perusopetuksen tai lukio-opintojen aikana**. Nämä tekijät voivat johtua **pitkäkestoisesta oppimisvaikeudesta, neuropsykiatrisesta vaikeudesta tai muusta oppimista haittaavasta vammasta tai sairaudesta**.
 - ✓ **Muulla todennettuihin oppimisvaikeuksiin rinnastettavalla syyllä** tarkoitetaan **tilanteita, joissa opiskelija tarvitsisi erityispedagogista tukea jonkin muun syyn kuin oppimisvaikeuksien, vamman tai sairauksien takia**. Muu syy voi olla esimerkiksi vaikeaan elämäntilanteeseen liittyvä syy, joka vaikeuttaa merkittävästi ja **pitkäkestoisesti opiskelua ja oppimista**.
- Mikäli opiskelija on perusopetuksen aikana saanut oppilaskohtaista tai erityistä tukea, hänen saamansa tukitoimet on kirjattu koulutuksen järjestäjän käytettävissä oleviin opiskelijan tukea koskeviin **asiakirjoihin**. Nämä asiakirjat **siirtyvät lukiokoulutuksen järjestäjälle** oppivelvollisuuslain 23 §:n ja lukiolain 28 b §:n 2 momentin perusteella: **perusopetuksen järjestäjän on toimitettava lukiokoulutuksen järjestäjälle perusopetuslain mukainen perusopetuksen päättyessä voimassa oleva päätös erityisestä tuesta tai tukea koskeva päätös**.

LOPS-perusteluonnos: 4.2.2 Erityisopetus

- Lukion aikana oppimisvaikeudet voidaan todentaa esimerkiksi seulojen ja testien perusteella. Osana arviointia voidaan tarvittaessa haastatella opiskelijoita opettavia opettajia, jotta voidaan arvioida opiskelijan oppimisvaikeuksien vaikutukset opiskeluun sekä tarvittavat tukitoimet. Tarvittaessa oppimisvaikeuksien todentaminen tehdään yhteistyössä opiskeluhuollon toimijoiden kanssa.
- Jos pelkät lukiolain 28 §:n mukaiset tukikeinot arvioidaan heti lukio-opintojen alussa riittämättömiksi, erityisopetusta voidaan tarjota ja erityisopetuksen päätös tehdä tuen tarpeen perusteella jo lukion alkuvaiheessa. Silloinkin rinnalla käytetään muita oppimisen tuen keinoja, kuten tukiopetusta.
- Erityisopetusta antaa erityisopettaja, jonka kelpoisuudesta säädetään asetuksessa opetustoimen henkilöstön kelpoisuudesta. Erityisopettaja vastaa erityispedagogisten tukitoimien tarpeen arvioinnista ja opiskeluun sekä osaamisen osoittamiseen liittyvien tukitoimien suunnittelusta.
- Erityisopetus voi olla esimerkiksi pitkäkestoista sopivien opiskelutaitojen ja -strategioiden opettamista, toiminnanohjausta tai tukea ajanhallintaan sekä itsenäiseen opiskelun tavoitteiden asettamiseen ja aikaansaamiseen. Tukitoimet suunnitellaan yhdessä opiskelijan kanssa ja ne toteutetaan opetus- ja ohjaushenkilöstön yhteistyönä.
- Erityisopetuksessa otetaan huomioon myös opiskelijan tarvitsemat erityisjärjestelyt osaamisen osoittamiseen liittyvissä tilanteissa lukiokoulutuksen aikana sekä ylioppilaskokeissa.
- Erityisopetus kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan.

LOPS-perusteluonnos 4.2.2 Erityisopetus

- **Lukiokoulutuksessa ei ole mahdollista poiketa oppimäärän mukaisista tavoitteista.** Opiskelun poikkeavasta järjestämisestä säädetään lukiolain 29 §:ssä. **Lukioon hyväksyttävillä tulee olla riittävät edellytykset suoriutua lukion oppimäärän opinnoista.** Erityisopetuksessa tehdään tarpeen mukaan **yhteistyötä opiskeluhuollon sekä opiskelijan hoito- ja kuntoutusverkoston** kanssa. Vammaisten opiskelijoiden tuen tarpeisiin vastaamiseksi tehdään tarvittaessa yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa.
- **Koulutuksen järjestäjä tekee hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta.** Hallintopäätös tehdään **erityisopetuksen tarpeen ilmetessä tai opiskelijan tai tämän huoltajan tai laillisen edustajan tuen tarvetta koskevan pyynnön tai tahdonilmaisun perusteella. Opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla** ennen tässä momentissa tarkoitetun päätöksen tekemistä. Päätöksenteossa noudatetaan yleisiä päätöksentekoa koskevia säännöksiä, lähinnä hallintolakia (434/2003) ja kunnissa myös kuntalakia (365/1995).
- Jos oppivelvolliselle on tehty perusopetuslain mukainen **perusopetuksen päättyessä voimassa oleva päätös erityisestä tuesta tai tukea koskeva päätös, lukiokoulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisopetuksen tarve perusopetuksen aikana tehdyn päätöksen pohjalta.**
- Tukitoimien **vaikuttavuutta arvioidaan opintojen kuluessa ja tarvittaessa tukea vahvistetaan tai vähennetään.** Erityisopetuksesta on myös **mahdollista luopua ja tuki lakkauttaa**, mikäli tuen tarvetta ei enää ole. Tällöin lakkauttamisesta tehdään hallintopäätös.

LOPS-perusteluonnos 4.2.3 Opiskelun poikkeava järjestäminen, avustajapalvelut ja yksilölliset erityisjärjestelyt

- Lukiolain 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös erityisopetusta tai muuta oppimisen tukea tarvitsevaa opiskelijaa. **Opiskelun poikkeava järjestäminen tarkoittaa, että opiskelijan opiskelu oppimäärän tavoitteiden saavuttamiseksi voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja lukiokoulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ja paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan. Poikkeavat järjestelyt tehdään vain niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä. Ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan.**
- Opiskelijaa ohjataan **tarvittaessa hakemaan vammaispalvelulain tai muun lain mukaisia avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita.** Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelijalla on oikeus saada myös **yksilökohtaista opiskeluhuoltoa.**
- **Tukea tarvitsevalle opiskelijalle turvataan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa.** Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Arvioinnissa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisääjän antaminen arviointitilanteissa, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Arvioinnissa voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia erityisjärjestelyjä.
- Ylioppilastutkinnon kokeiden erityisjärjestelyistä tiedotetaan opiskelijalle heti lukio-opintojen alkaessa ja aina tarpeen mukaan. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä lukio-opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida.

LOPS-perusteluonnos 4.2.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan oppimisen tuen ja erityisopetuksen järjestäminen käytännössä seuraavissa asioissa:

- tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille
- tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arviointi
- tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan
- oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen
- tuen ja erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi
- erityisopetuksen päätös
- opiskelijan ja huoltajan kuuleminen erityisopetuksen päätöksessä
- yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa.

Kiitos.

- Tehdään yhdessä vielä vähän parempaa lukiokoulutusta.
- Menestystä ja voimia kevään kehittämistyöhön!
- petri.lehikoinen@oph.fi
- @petrilehikoine2

